परिशिष्ट्ये

परिशिष्ट - 'अ'

उपक्रमात सहभागी विद्यार्थी शिक्षक

१) कु. अत्तार मिनाज नबिलाल जैबुननिस्सा
२) औरादे सतिश शेषराव
३) कु. बल्लाळ बिंदू लक्ष्मण
४) बोर्डे संजय जनार्दन
५) बामदळे धनाजी काकासाहेब
६) कु. भगणे विद्यागौरी बाळकृष्ण
७) कु. भस्मे वसुधा जगन्नाथ
८) बडेकर महेश जगन्नाथ
९) चौगुले आण्णासाो कुशाबा
१०) कु. धनावडे आरती शिवराम
११) कु. देशमुख रुपाली अरविंद
१२) देवरे भाऊसाो खंडू
१३) डिकले श्रीकांत सुभाष
१४) कु. घाडगे निता वसंत
१५) घोडके दिनेश मारुती
१६) गोरे विवेक केशवराव
१७) गोरे सचिन अशोक
१८) गायकवाड बाळासाहेब सुदामराव
१९) घुगे अमर देवराव
२०) गुरव धनाजी मुरलीधर
२१) कु. जाधव राणी प्रकाश
२२) जाधव संदीप चंद्रकांत
२३) कांबळे किशोर नानासाो
२४) कांबळे अजय बबन
२५) कु. कुंभार वंदना प्रकाश
२६) खिलारी एकनाथ तुकाराम
२७) कांचनकोटी महेश श्रीपाल
२८) कु. कदम सुवर्णा शामराव
२९) कु. करपे कमल रामचंद्र
३०) कु. केंदुळे नंदाराणी आंबादास
३१) मोहिरे सचिन चंद्रकांत
३२) कु. माने हेमलता संभाजीराव
३३) माने अरुण महादेव
३४) मोळावडे व्यंकट खाशाबा
३५) कु. नलवडे वैशाली यशवंत
३६) कु. निकम विजया तानाजीराव
३७) कु. पवार रजनी रामचंद्र
३८) कु. पवार सुरेखा शिवाजी
३९) कु. पारखे स्मिता शरश्चंद्र
४०) रावत अजय नारायण
४१) कु. राऊत वंदना अमरनाथ
४२) कु. साळुंखे दिपा जगन्नाथ
४३) कु. साळुंखे सारिका सुभाष
४४) कु. साळुंखे शोभना गंगाधार
४५) सोनवणे निष्णात रविंद्र
४६) शिंदे श्रीहरी विठ्ठलराव
४७) कु. शिंदे मेघना बाळासाहेब
४८) कु. साळवे ग्रेस मधुसुदन
४९) सुर्यवंशी आत्माराम नंदराम
५०) सानप जगन्नाथ एकनाथ
५१) सानप प्रसाद भाऊसाहेब
५२) सातव अनिल गोपाळराव
५३) कु. सावंत तेजश्री राजाराम
५४) सुरते परमशांती जगन्नाथ
५५) कु. ठकार गौरी चंद्रशेखर
५६) कु. तोडकर जयश्री हणमंत
५७) वाघमारे किशोर शंकरराव
५८) वाघ विलास देविदास
५९) कु. वेदपाठक स्वाती श्रीकृष्ण
६०) वैकुल अतुल बाळकृष्ण

परिशिष्ट - 'ब'

अप्रगत अध्यापन कौशल्य निदान श्रेणी

१) शिक्षकांनी शिकविणेपूर्वी विद्यार्थ्यांच्या पूर्वज्ञानाची उजळणी केली काय ?

२) शिक्षकांनी शिकविणेपूर्वी शिकविणेचा हेतू / नेमके काय शिकविणार आहे ते स्पष्ट केले काय ?

३) नव्या आशयाच्या आकलनासाठी त्यातील मध्यवर्ती कल्पना, मुख्य तत्त्वे, संबोध शिक्षकांनी प्रथम सादर केले का ?

४) स्पष्टीकरण करताना तांत्रिक शब्दांच्या व्याख्या / पर्यायी शब्द सांगितले काय ?

५) स्पष्ट केलेल्या भागाचे विद्यार्थ्यांच्या मनात दृढीकरण होणेसाठी नियोजित पुनरावृत्ती केली काय ?

६) स्पष्टीकरण करताना योग्य व उचित शब्दांचा वापर केला काय ?

७) स्पष्टीकरणात सुटसुटीत वाक्यांचा वापर केला काय ?

८) विचार न करता उत्तरे देता येतील असे प्रश्न टाळले काय ?

९) प्रश्न व्याकरणदृष्ट्या निर्दोष होते काय ?

१०) प्रश्नांची पुनरावृत्ती टाळली काय ?

११) प्रश्नाला योग्य प्रतिसाद दिला काय ?

१२) विद्यार्थ्याला विचार करावा लागणारे, नव्या कल्पना मांडता येण्यासारखे प्रश्न विचारले काय ?

१३) विचारप्रवर्तक प्रश्नाला प्रतिसाद देणेसाठी विद्यार्थ्यांनी योग्य दिशेने विचार करावा यासाठी पूरक प्रश्न विचारले का ?

१४) माहितीवजा प्रश्नावर जरुरीपेक्षा जास्त पूरक माहितीवजा प्रश्न विचारणेचे टाळले काय ?

१५) चुकीच्या उत्तरावर नकारात्मक प्रतिक्रिया व्यक्त करताना शिक्षकाने विद्यार्थ्याला आधार दिला काय ?

१६) विद्यार्थ्यांच्या योग्य उत्तराची शिक्षकांनी त्यांच्या नावासह दखल घेतली काय ?

१७) शिक्षकांनी शाब्दिक प्रबलनाचा योग्य वापर केला काय ?

१८) शिक्षकांनी उत्तरावर अशाब्दिक नकारात्मक संकेत टाळले काय ?

१९) फलकाच्या वापरापूर्वी शिक्षकांनी फलकाची स्थिती, प्रकाशयोजना, लेखनसाधने, प्राथमिक नोंदींची दखल घेतली काय ?

२०) शिकविताना फलकावर उपयुक्त व पूरक आकृत्या काढल्या काय ?

२१) फलकाचा वापर करताना लेखन व रेखाटनासाठी आवश्यक तेथे भौमितिक साधनांचा वापर केला काय ?

२२) फलकाचा नियोजनबध्द वापर केला काय ?

२३) फलक-लेखन करताना केलेले लेखन सगळ्यांना दिसावे याची काळजी उभे राहताना घेतली काय ?

२४) अक्षर-आकृत्यांचे योग्य लेखन / रेखाटन केले काय ?

२५) फलक-लेखनातील अक्षरे सरळ काढली काय ?

२६) फलक लेखन शुध्द होते काय ?

२७) शिकविताना आशयानुरुप योग्य हावभाव केले काय ?

२८) आशयाप्रमाणे आवाजात योग्य बदल केला काय ?

२९) शिकविताना दृक-श्राव्य साधनांचा वापर केला काय ?

३०) शिकवून झाल्यानंतर मुख्य मुद्द्याची उजळणी केली काय ?

३१) समारोपात आपण काय शिकलो याची उद्दिष्टांशी / प्रारंभाशी सांगड घातली काय?

३२) प्राप्त ज्ञानाचा नवीन परिस्थितीत वापर करणेस विद्यार्थ्यांना उद्युक्त केले काय ?

३३) प्राप्त ज्ञानाचा विविध अंगांनी आढावा घेतला काय ?

परिशिष्ट - 'क'

गाभाभूत घटकावर आधारित संपादित चाचणी

विषय - गणित

दिनांक :- वेळ - ३० मिनिटे

सूचना :- १) सर्व प्रश्न आवश्यक.

२) योग्य पर्याय निवडून त्याचा अनुक्रमांक लिहावा.

१) त्रिकोणाचे क्षेत्रफळ काढण्याचे सूत्र .... होय.

अ) ½ x पाया x उंची ब) पाया x उंची

क) लांबी x रुंदी ड) $\pi r^{२}$

२) $(am)^0$ = ...

अ) ० ब) १ क) m ड) a

३) $(a - b)^{३} = ?$

अ) $a^{३} + ३a^{२} b^{२} - b^{३}$ ब) $a^{३} - ३a^{२}b + ३ab^{२} - b^{३}$

क) $a^{३} + ३a^{२}b - ३ab^{२} - b^{३}$ ड) $a^{३} - ३a^{२}b - ३ab^{२} + b^{३}$

४) $x^{२} - yx + ६$ चे अवयव .... होत.

अ) (x - ५) (x - १) ब) (x- ३) (x + २)

क) (x + ३) (x + २) ड) (x - ३) (x - ६)

५) P (-२, १) हा बिंदू.............. चरणात येतो.

अ) पहिला ब) दुसरा क) तिसरा ड) चौथा

६) शंकूचे घनफळाचे सूत्र .... होय.

अ) $१/३ \pi r^{२} h$ ब) $२ \pi r (h + r)$ क) $\pi r^{२} h$ ड) $२ \pi rh$

७) १९, १४, १८, १५, १३, १७ यांचे मध्यमान .... होय

अ) १८ ब) १५ क) १६ ड) १७

८) नैसर्गिक संख्या संच = ... होय

अ) {१,२,३,.........९९}　　ब) {१,२,३,..............}

क) {०, १, २, ...९९}　　ड) {०, १, २, ...}

९) २x + ६$x^२$ + ३$x^६$ + १ मध्ये बहुपदीची कोटी .... होय.

अ) १　　ब) २　　क) ६　　ड) ४

१०) $a^५$ + ६$a^४$ + २$a^२$ - २ या बहुपदीचे सहगुणक .... होत.

अ) (१, ६, २, -२)　　ब) (१, ६, २, ०, -२)

क) (५, ४, २, १)　　ड) (१, ६, ०, २, ०, -२)

११) जर P(x) = $x^३$ + ३$x^२$ + x + १ असेल तर x = -१ तर P(x)= ?

अ) १　　ब) २　　क) ३　　ड) -१

१२) ३$x^२$ + ८x + ४ चे अवयव .... होत.

अ) (x + २)(३x + २)　　ब) (x -२) (३x + २)

क) (x - २) (३x - २)　　ड) (x + २) (३x - २)

१३) १२$x^२$ आणि १८$x^२$ चा म.सा.वि. .... होय.

अ) ६$x^२$　　ब)१२$x^२$　　क) १८x　　ड) १८$x^२$

१४) ४$x^२$ आणि ६x चा ल. सा.वि. .... होय.

अ) १२$x^२$　　ब) २x　　क) २$x^२$　　ड) १२x

१५) $\frac{x}{२}$ + ३ = ९ तर x = ?

अ) ६　　ब) १२　　क) ८　　ड) -१८

१६) प्रत्येक त्रिकोणाला .... बाह्यकोन असतात.

अ) २　　ब) ३　　क) ६　　ड) १२

१७) दोन समांतर रेषा .... बिंदूत छेदतात.

अ) दोन　　ब) अनेक　　क) एक　　ड) शून्य

१८) ΔABC मध्ये $m\angle A$ = ६०, $m\angle B$ = ४० तर $m\angle C$ = ?

अ) ६० ब) ४० क) ८० ड) १००

१९) $\frac{३}{४} = \frac{७५}{a}$ तर a = ?

अ) ७५ ब) ४ क) १०० ड) २५०

२०) दोन संख्यांचे गुणोत्तर ७ : ३ असून त्या संख्यांची बेरीज ५० आहे तर त्या दोन संख्या .... होत.

अ) ३७ व १३ ब) २७ व २३ क) ३५ व १५ ड) ३६ व १४

२१) x + y = ४ व x - y = २ याची उकल .... होय.

अ) (१, ३) ब) -१, -३) क) (३, १) ड) (-३, -१)

२२) $x^२$ - x - ६ = ० ची उकल .... होय.

अ) {-३, -२} ब) {-३ २} क) {-२, ३} ड) {३, २}

२३) Sin θ = ½ तर θ = ?

अ) ० ब) ३० क) ४५ ड) ६०

२४) tan ४५ = ?

अ) ० ब) १ क) $\sqrt{२}$ ड) $\sqrt{३}$

२५) $Sin^२ θ + Cos^२ θ$ = ?

अ) θ ब) ० क) १ ड) १००

परिशिष्ट - 'ड'

'ड-१'

प्रायोगिक गट क्रमांक १ (ET गट)

१) बोर्डे संजय जनार्दन

२) कु. देशमुख रुपाली अरविंद

३) कु. घाडगे निता वसंत

४) गोरे सचिन अशोक

५) कु. जाधव राणी प्रकाश

६) कांबळे किशोर नानासाो

७) कु. माने हेमलता संभाजीराव

८) कु. पवार सुरेखा शिवाजी

९) रावत अजय नारायण

१०) कु. राऊत वंदना अमरनाथ

११) कु. साळुंखे सारिका सुभाष

१२) कु. साळवे ग्रेस मुधसूदन

१३) कु. ठकार गौरी चंद्रशेखर

१४) कु. तोडकर जयश्री हणमंत

१५) वैकुल अतुल बाळकृष्ण

परिशिष्ट - 'ड'

'ड-२'

प्रायोगिक गट क्रमांक २ (EP गट)

१) कु. बल्लाळ बिंदू लक्ष्मण

२) बामदळे धनाजी बाळासाहेब

३) देवरे भाऊसाो खंडू

४) घोडके दिनेश मारुती

५) गोरे विवेक केशवराव

६) कांबळे अजय बबन

७) कु. कुंभार वंदना प्रकाश

८) खिल्लारी एकनाथ तुकाराम

९) माने अरुण महादेव

१०) कु. पवार रजनी रामचंद्र

११) कु. साळुंखे दिपा जगन्नाथ

१२) कु. साळुंखे शोभना गंगाधर

१३) शिंदे श्रीहरी विठ्ठलराव

१४) सोनवणे निष्णात रविंद्र

१५) वाघमारे किशोर शंकरराव

परिशिष्ट - 'ड'

'ड-३'

प्रायोगिक गट क्रमांक ३ (ETP गट)

१) कु.अत्तार मिनाज नबिलाल जैबुननिस्सा

२) औरादे सतिश शेषराव

३) कु. भणगे विद्यागौरी बाळकृष्ण

४) कु. भस्मे वसुधा जगन्नाथ

५) कु. धनावडे आरती शिवराम

६) डिकले श्रीकांत सुभाष

७) गायकवाड बाळासाहेब सुदामराव

८) जाधव संदीप चंद्रकांत

९) कांचनकोटी महेश श्रीपाल

१०) मोहिरे सचिन चंद्रकांत

११) मोळावडे व्यंकट खाशाबा

१२) कु. निकम विजया तानाजीराव

१३) कु. पारखे स्मिता शरश्चंद्र

१४) कु. शिंदे मेघना बाळासाहेब

१५) सुर्यवंशी आत्माराम नंदराम

परिशिष्ट - 'ड'

'ड-४'

प्रायोगिक गट क्रमांक ४ (C गट)

१) बडेकर महेश जगन्नाथ
२) वाघ विलास देविदास
३) चौगुले आण्णासाो कुशाबा
४) घुगे अमर देवराव
५) गुरव धनाजी मुरलीधर
६) कु. कदम सुवर्णा शामराव
७) कु. करपे कमल रामचंद्र
८) कु. केंदुळे नंदाराणी आंबादास
९) कु. नलवडे वैशाली यशवंत
१०) सानप जगन्नाथ एकनाथ
११) सानप प्रसाद भाऊसाहेब
१२) सातव अनिल गोपाळराव
१३) कु. सावंत तेजश्री राजाराम
१४) सुरते परमशांती जगन्नाथ
१५) कु. वेदपाठक स्वाती श्रीकृष्ण

परिशिष्ट - 'प'

सैध्दांतिक माहिती परिक्षिका 'प-१'

कौशल्य : स्पष्टीकरण

प्र. १ विधानासमोर तीन पर्याय दिले आहेत त्यापैकी योग्य पर्याय निवडून त्याचा वर्णाक्षर विधानासमोरील कंसात लिहा. (१०)

१) स्पष्टीकरणाच्या अनेक हेतूपैकी सर्वात महत्वाचा हेतू .... होय. ( )

अ) बोधात्मक रचना सुस्पष्टपणे विद्यार्थ्यांपर्यंत पोहोचवणे.

ब) बोधात्मक रचना सांगणे. क) बोधात्मक रचनेचे स्पष्टीकरण करणे.

२) स्पष्टीकरण करताना पूर्वज्ञानाची .... सांगड घातली जाते. ( )

अ) दुव्यांशी ब) उत्तर ज्ञानाशी क) पाठ्यांशाशी

३) स्पष्टीकरण अध्यापनातील महत्वाचे कौशल्य मानावे लागते कारण....... ( )

अ) अध्यापनातील९०% ते१००% वेळ देतो. ब) पाठ्यांशावर जास्त भर देतो.

क) पाठ्यांश अधिक सोपा करुन सांगितला जातो.

४) स्पष्टीकरणाचे अध्यापनातील स्थान .... ( )

अ) किती उदाहरणे देतो यावरुन ठरते. ब) पाठ्यांशाचे विश्लेषण कसे करतात यावरुन ठरते.

क) स्पष्टीकरणावर किती वेळ देतो यावरुन ठरते.

५) स्पष्टीकरणाचे टर्नी यांचे मते दोन अर्थ निघतात ते म्हणजे .... ( )

अ) फोड करणे व विवरण करणे. ब) विषयांशावर दिलेला भर व कौशल्यावर दिलेला भर

क) शिस्तबध्द कृती व सुसंघटित कृती.

६) विविध लेखकांनी स्पष्टीकरणाच्या दिलेल्या व्याख्यांवरुन त्यामध्ये दोन बाबींचा समावेश दिसून येतो........ ( )

अ) स्पष्टीकरणाचे नियोजन व प्रयोजन ब) पाठ्यांश व आकलनावर दिलेला भर

क) शिस्तबध्द कृती व सुसंघटित कृतींवर भर

७) स्पष्टीकरण कसे केले जाते याचे विवेचन करताना त्याचे प्रमुख दोन भाग पडतात. ते म्हणजे................ ( )

अ) विवेचनात्मक व तुलनात्मक ब) नियोजनात्मक व प्रक्रियात्मक

क) विश्लेषणात्मक व संश्लेषणात्मक

८) स्पष्टीकरण जास्त पाल्हाळीक न होण्यासाठी .... ( )

अ) नेमकेच पण भरपूर शब्द वापरावेत ब) मोजके शब्द वापरावेत

क) मोजकी उदाहरणे द्यावीत.

९) मुद्दा पटवून देण्यासाठी .... ( )

अ) पुराव्याचे आधारे मांडणी करावी. ब) उदाहरणे देऊन पटवून द्यावे.

क) पुन्हा पुन्हा पटवून द्यावे.

१०) मुद्यांशी संबंधित वाक्य .... ( )

अ) एकमेकांशी दुव्यांनी जोडली पाहिजेत. ब) पूर्वज्ञानाशी संबंधित पाहिजेत.

क) पूर्वीपेक्षा सोपी पाहिजेत.

प्र. २ - पुढील विधाने चूक की बरोबर ओळखा. विधाना समोरील कंसात योग्य खूण करा. (१०)

१) तार्किक रचना असल्यामुळे पाठ्यांशाचे आकलन चांगले होते या निष्कर्षामुळे स्पष्टीकरण दुवे या घटकाला पुष्टी मिळते. ( )

२) स्पष्टीकरणाचे उद्दिष्ट संक्रमित करावयाचे ज्ञानामधील विविध घटकामध्ये कार्यकारण भाव व कारणमिमांसा स्पष्ट करणे हे होय. ( )

३) स्पष्टीकरण योग्य झाले नाही तर आकलन चांगले होत नाही असा निष्कर्ष संशोधनातून निघाला आहे. ( )

४) जास्त काळ स्पष्टीकरण कौशल्य वापरतो म्हणून हे कौशल्य प्रभावी रीतीने वापरता येते. ( )

५) तार्किक संघटन व पाठ्यांश नियुक्ती यावर स्पष्टीकरणाची परिणामकारकता अवलंबून असते. ( )

६) प्रक्रियात्मक भागामध्ये तांत्रिक शब्दांची नोंद घेणे, योग्य उदाहरणांचा वापर करणे इ. समावेश होतो. ( )

७) आवाजातील चढउतार याचा उपयोग ठराविक मुद्द्यांवर भर देण्यासाठी होत नाही. ( )

८) स्पष्टीकरणातून तत्व व विचार याचे समर्थन शक्य होत नाही. ( )

९) नियोजनात्मक भागामध्ये कशाचे स्पष्टीकरण करणार, मुद्द्यांचा क्रम ठरविणे व मुद्यांचा परस्पर संबंध स्पष्ट करणे इ. गोष्टींचा समावेश होतो. ( )

१०) विविध कल्पना, सुबोध, तत्त्व व नियम यांचे स्पष्टीकरण करणे हा अध्यापनाचा एकमेव महत्त्वाचा घटक आहे. ( )

कौशल्य : स्पष्टीकरण (२)

प्र. १ पुढील विधाने चुक की बरोबर ओळखा. विधानासमोरील कंसात योग्य खूण करा.

१) स्पष्टीकरणाचे अध्यापनातील स्थान स्पष्टीकरणावर किती वेळ देतो यावरुन ठरते.( )

२) स्पष्टीकरण करताना पूर्वज्ञानाची दुव्यांशी सांगड घालावी लागते. ( )

३) जास्त काळ स्पष्टीकरण कौशल्य वापरल्याने हे कौशल्य प्रभावी रीतीने वापरता येते. ( )

४) स्पष्टीकरण जास्त पाल्हाळीक न होण्यासाठी मोजके शब्द वापरावेत. ( )

५) आवाजातील चढउताराचा उपयोग ठराविक मुद्यावर भर देण्यासाठी होत नाही. ( )

६) स्पष्टीकरणातून तत्व व विचार याचे समर्थन शक्य होत नाही. ( )

७) मुद्दा पटवून देण्यासाठी पुराव्याचे आधारे मांडणी करावी. ( )

८) टर्नी यांचे मते स्पष्टीकरण म्हणजे विषयांशावर दिलेला भर व कौशल्यावर दिलेला भर होय. ( )

९) विविध कल्पना, तत्व व नियम यांचे स्पष्टीकरण करणे हा अध्यापनाचा एकमेव महत्त्वाचा घटक आहे. ( )

१०) प्रक्रियात्मक भागामध्ये तांत्रिक शब्दांची नोंद घेणे, योग्य उदा. वापर करणे इ. चा समावेश होतो. ( )

प्र. २ विधानासमोर तीन पर्याय दिले आहेत. त्यातील योग्य पर्याय निवडून त्याचे वर्णाक्षर विधानासमोरील कंसात लिहा.

१) स्पष्टीकरण कसे केले जाते याचे विवेचन करताना त्याचे .... असे प्रमुख दोन भाग पडतात.

अ) नियोजनात्मक व प्रक्रियात्मक ब) विश्लेषणात्मक व तुलनात्मक ( )

क) विवेचनात्मक व संश्लेषात्मक

२) स्पष्टीकरणाच्या हेतूपैकी महत्त्वाचा हेतू .... होय. ( )

अ) बोधात्मक रचना सांगणे ब) बोधात्मक रचनेचे स्पष्टीकरण करणे.

क) बोधात्मक रचना सुस्पष्टपणे विद्यार्थ्यांपर्यंत पोहोचविणे.

३) मुद्यांशी संबंधित वाक्य .... ( )

अ) एकमेकांशी दुव्यांनी जोडली पाहिजेत. ब) पूर्वीपेक्षा सोपी पाहिजेत.

क) पूर्वज्ञानाशी संबंधित पाहिजेत.

४) स्पष्टीकरणाच्या व्याख्या पाहिल्यावर त्यामध्ये .... या दोन बाबींचा समावेश दिसून येतो.

अ) प्रयोजन व स्पष्टीकरणाचे नियोजन ( )

ब) पाठ्यांश व आकलनावर दिलेला भर

क) शिस्तबध्द कृती व सुसंघटित कृतीवर दिलेला भर

५) अध्यापनातील महत्त्वाचे कौशल्य स्पष्टीकरण मानावे लागते कारण .... ( )

अ) अध्यापनातील ९०% ते १००% वेळ देतो. ब) पाठ्यांशावर जास्त भर देतो.

क) पाठ्यांश अधिक सोपा करुन सांगितला जातो.

६) स्पष्टीकरण योग्य झाले नाही तर .... चांगले होत नाही असा निष्कर्ष संशोधनातून निघाला आहे. ( )

अ) ज्ञान ब) उपयोजनक) आकलन

७) स्पष्टीकरण करताना स्पष्ट केलेल्या भागावर .... होणे आवश्यक आहे. ( )

अ) दृढीकरण ब) उदाहरणाचा वापर क) व्याख्या

८) पुनरावृत्ती प्रत्येक मुद्याच्या शेवटी, पाठाच्या शेवटी सर्व घटकांवर आधारित .... येऊ शकते.

अ) दोनदा ब) एकदा क) सतत ( )

९) ओघवतेपणाचा अभाव .... कारणाने दिसून येतो. ( )

अ) बोलताना अडखळणे ब) अयोग्य शब्द क) क्लिष्ट विधाने

१०) सुसंगततेचा अभाव ही कृती टाळण्यासाठी .... बदलू नये. ( )

अ) स्पष्टीकरण दुवे ब) मुद्याचा क्रम क) बोधात्मक रचना

'प-२'

कौशल्य : प्रश्न विचारणे (१)

प्र. १ रिकाम्या जागी योग्य शब्द लिहा. (५)

१) शिक्षकाला शाब्दिक माहिती प्रयत्नपूर्वक मिळवावी लागते त्यासाठी त्याला .... ही कृती करावी लागते.

२) योग्य प्रत्याभरण घेण्यासाठी शिक्षकांनी वर्गातील .... विद्यार्थ्यांचा प्रतिसाद घेणे आवश्यक आहे.

३) अध्यापनात प्रत्याभरणासाठी विचारलेल्या प्रश्नांचा वापर .... यासाठी केला जातो.

४) वर्गातील २५% हून कमी विद्यार्थ्यांना एखादा घटक कमी समजलेला आहे. त्यावेळी शिक्षकांना .... हा निर्णय घ्यावा लागेल.

५) .... प्रश्नामुळे विद्यार्थी प्राप्त ज्ञानाचा नवीन परिस्थितीत उपयोग करतात की नाही हे समजून येते.

प्र. २ पुढील विधाने चूक की बरोबर ओळखा. विधाना समोरील कंसात योग्य ती खूण करा. (५)

१) 'आपल्याला राग आल्याची भावना व्यक्त करणे' ही कृती म्हणजे प्रत्याभरण स्विकारणे होय. ( )

२) परिणामकारक शिक्षकांच्या अध्यापनात लवचिकता असते. ( )

३) शिक्षकाने आपल्या अध्यापनाविषयी केलेले स्थूलमापन वस्तुनिष्ठ प्रकारचे असते. ( )

४) त्रुटीयुक्त प्रत्याभरण प्रश्न संपूर्ण आशयावर विचारतात. ( )

५) विद्यार्थ्यांकडून मिळालेल्या प्रत्याभरणाचा स्वीकार करुन त्यानुसार शिक्षकाला आपल्या अध्यापनात इष्ट तो बदल करता येतो. ( )

प्र. ३ जोड्या लावा. 'अ' स्तंभासमोर दिलेल्या कंसात 'ब' स्तंभातील अक्षराचा कमांक लिहावा (५)

'अ' स्तंभ		'ब' स्तंभ
१) त्रुटीयुक्त प्रत्याभरण प्रश्न	( )	१) अध्यापनात योग्य बदल न करणे.
२) प्रत्याभरण प्रश्नाचे असमान वितरण	( )	२) प्राप्त ज्ञानाचा नवीन परिस्थितीत उपयोग करणे.
३) उपयोजनात्मक प्रत्याभरण प्रश्न	( )	३) विद्यार्थ्यांचा शाब्दिक प्रतिसाद मिळणे.
४) सर्वसामान्य प्रत्याभरण प्रश्न	( )	४) प्रश्नांचे नीट आकलन न होणे.
५) प्रत्याभरणाच्या उपयोगाचा अभाव	( )	५) सर्व विद्यार्थ्यांना समान संधी मिळणे.
		६) अध्यापन पद्धती बदलणे.

प्र.४ विधानातील रिकाम्या जागी योग्य पर्याय निवडा. विधानासमोरील कंसामध्ये योग्य अद्याक्षर लिहा. (५)

१) सर्वसाधारणपणे वर्गातील शेवटचे किंवा कोपऱ्यातील विद्यार्थी दुर्लक्षित होण्याची शक्यता .... या घटकात असते. ( )

अ) प्रत्याभरण प्रश्नाचे असमान वितरण ब) विद्यार्थी प्रतिसादाकडे दुर्लक्ष

क) प्रत्याभरणाच्या उपयोगाचा अभाव

२) प्रत्याभरणासाठी प्रश्न कौशल्यात विद्यार्थी प्रतिसाद .... विद्यार्थ्याकडून घेतला जातो. ( )

अ) उत्सुक विद्यार्थी ब) सर्व विद्यार्थी क) कोपऱ्यातील विद्यार्थी

३) 'सर्वांना कळले आहे कां?' हा .... म्हणजेच शिक्षक प्रतिसाद. ( )

अ) शाब्दिक प्रतिसाद ब) अशाब्दिक प्रतिसाद क) विरक्त प्रतिसाद

४) एकूण विद्यार्थ्यांपैकी ७५% विद्यार्थ्यांना आकलन होते त्यावेळी शिक्षक .... खात्री करुन घेतात. ( )

अ) यशस्वी अध्यापन ब) अयशस्वी अध्यापन क) पुर्नध्यापन करण्याची.

५) शिकविलेल्या आशयाच्या आकलनाविषयीची माहिती .... प्रकारच्या प्रश्नाद्वारे शिक्षकास मिळते. ( )

अ) आकलन प्रश्न ब) मुक्त प्रश्न क) प्रत्याभरणासाठी प्रश्न

कौशल्य - प्रश्न विचारणे (२)

प्र. १ रिकाम्या जागी योग्य शब्द लिहा. (५)

१) शिक्षकाने आपल्या अध्यापनाविषयी केलेले स्वयंमूल्यमापन .... प्रकारचे असते.

२) अध्यापनात प्रत्याभरणासाठी विचारलेल्या प्रश्नांचा वापर .... यासाठी केला जातो.

३) प्रत्याभरण ही कल्पना अभियांत्रिकी आणि .... या दोन क्षेत्रामधून शिक्षणामध्ये आली.

४) अध्यापनात शिकवून झाल्यावर प्रश्न विचारणे म्हणजेच .... प्रश्न होय.

५) प्रत्याभरणासाठी प्रश्न कौशल्यात विद्यार्थी प्रतिसाद .... विद्यार्थ्यांकडून घेतला जातो.

प्र.२ पुढील विधाने चूक की बरोबर ओळखा. विधानासमोरील कंसात योग्य ती खूण करा. (५)

१) विद्यार्थ्यांला शिकविलेल्या आशयाचे कितपत आकलन झाले हे समजण्यास शिक्षकाला मदत करणे हे प्रत्याभरणासाठी प्रश्न कौशल्याचे उद्दिष्ट होय. ( )

२) शिकविलेल्या संपूर्ण आशयावर विचारलेल्या एक किंवा मर्यादित प्रश्नांना प्रत्याभरण प्रश्न म्हणतात. ( )

३) त्रुटीयुक्त प्रत्याभरण प्रश्न हे संपूर्ण आशयावर विचारतात. ( )

४) एकूण विद्यार्थ्यांपैकी ५०% विद्यार्थ्यांना आकलन होते म्हणजेच यशस्वी अध्यापन झाले. ( )

५) त्रुटीयुक्त प्रत्याभरण प्रश्नामध्ये प्रश्नांचे नीट आकलन होते. ( )

प्र.३ जोड्या लावा 'अ' स्तंभासमोरील कंसात 'ब' स्तंभातील अक्षराचा क्रमांक लिहावा. (५)

'अ' स्तंभ		'ब' स्तंभ
१) सर्वसामान्य प्रत्याभरण प्रश्न	( )	१) मर्यादित संख्येत प्रश्न.
२) प्रत्याभरणासाठी प्रश्न	( )	२) अनेक प्रश्न.
३) उपयोजनात्क प्रत्याभरण प्रश्न	( )	३) विद्यार्थ्यांचा शाब्दिक प्रतिसाद मिळणे.
४) अध्यापनासाठी प्रश्न	( )	४) कृतीबाबत अंदाज बांधतात.
५) संश्लेषक प्रश्न	( )	५) प्राप्त ज्ञानाचा नवनि परिस्थितीत उपयोग करणे.
		६) अध्यापनात बदल न करणे.

प्र.४ पुढील विधानांमधील रिकाम्या जागी योग्य पर्याय निवडा. निवडलेल्या पर्यायाचा अद्याक्षर विधानासमोरील कंसात लिहा. (५)

१) शिक्षकाच्या वर्तनाचे वस्तुनिष्ठ मूल्यमापन करणारा घटक .... होय. ( )

अ) स्वत: शिक्षक ब) मुख्याध्यापक क) विद्यार्थी

२) विद्यार्थ्याला उद्दिष्टापर्यंतच्या स्वत:च्या प्रगतीचे .... करण्यास मदत करणे हे प्रत्याभरणासाठी प्रश्न कौशल्याचे उद्दिष्ट आहे. ( )

अ) वैयक्तिक मूल्यमापन ब) वैयक्तिक प्रत्याभरण क) वैयक्तिक मार्गदर्शन

३) परिणामकारक शिक्षकाच्या अध्यापनात .... असते. ( )

अ) लवचिकता ब) प्रत्याभरण क) प्रश्न विचारणे

४) शिकविलेल्या आशयाच्या आकलना विषयीची माहिती .... प्रकारच्या प्रश्नाद्वारे शिक्षकास मिळते. ( )

अ) आकलन प्रश्न ब) प्रत्याभरण प्रश्न क) मुक्त प्रश्न

५) 'सर्वांना कळले आहे कां ?' हा .... म्हणजेच शिक्षक प्रतिसाद. ( )

अ) शाब्दिक प्रतिसाद ब) अशाब्दिक प्रतिसाद क) विरक्त प्रतिसाद

'प-३'

कौशल्य : फलकलेखन (१)

प्र. १ खालील विधानांसमोर तीन पर्याय दिले आहेत. योग्य पर्याय निवडून त्याचे वर्णाक्षर विधानासमोरील कंसात लिहा. (१०)

१) स्वतंत्र फळ्याचा उपयोग प्रथम .... या देशात सुरु झाला. ( )

अ) अमेरिका ब) युरोप क) रशिया

२) फलकाच्या उपयोगाचा उद्देश म्हणजे विविध प्रकारच्या चिन्हाद्वारे .... ( )

अ) विद्यार्थ्यांप्रत संक्रमण करणे. ब) विवेचन करणे. क) मांडणी करणे

३) फलक या अध्यापन साधनाला शिक्षणात एकमेकांद्वितीय स्थान प्राप्त होते. कारण ( )

अ) इतर साधनांची वैशिष्ट्ये फलकाद्‌वारे साध्य करता येतात. ब) फलक सहजासहजी उपयोगात आणता येतो. क) सहजासहजी उपलब्ध होतो.

४) फलक हे गतिमान माध्यम आहे कारण .... ( )

अ) कालमानानुसार बदल होतो. ब) फलकावर कृती हव्या तशा बदलता येतात. क) वेगवेगळ्या कृती करता येतात.

५) फलकाच्या उपयोगामुळे झालेल्या भागाच्या .... चालना देता येते. ( )

अ) स्पष्टीकरणास ब) दृढीकरणास क) प्रबलनास

६) फलकाच्या उपयोगाच्या सुवाच्च लेखन, शुध्दलेखन, रेखाटन, चित्रकला हे .... घटक आहेत. ( )

अ) उपकारक ब) त्याज्य क) पूरक

७) काळ्या फलकाचे नाव बदलून .... या नावाने संबोधले जाते. ( )

अ) गुंडाळी फलक ब) हिरवा फलक क) खडू फळा

८) खडू फळ्यापेक्षा हिरव्या फलकावर प्रौढ व बालके १०% अधिक वेगाने वाचू शकतात कारण .... ( )

अ) प्रकाश योग्य त्या प्रमाणात परावर्तित होतो. ब) प्रकाशाचा त्रास होत नाही. क) प्रकाश भरपूर असतो.

९) नवीन शैक्षणिक धोरणात .... ची घोषणा करण्यात आल्यामुळे फलकाचे अध्यापनातील महत्त्व लक्षात येते. ( )

अ) शाळा सुधार मोहीम ब) ऑपरेशन ब्लॅकबोर्ड क) प्रौढ साक्षरता मोहीम

१०) शैक्षणिक तंत्रविज्ञानात कितीही प्रगती झाली तरी फलक हे अध्यापनाचे अविभाज्य अंग पुढील काळातही राहणार कारण .... ( )

अ) फलकाद्वारे संकल्पना चांगल्या प्रकारे दृष्यांकित करता येतो. ब) फलक हा शिक्षकाचा खराखुरा मित्र आहे. क) फलक हे आर्थिकदृष्ट्या परवडणारे, सहजासहजी उपयोगात येणारे माध्यम आहे.

प्र. २ जोड्या लावा 'अ' गटासमोरील कंसात 'ब' गटातील योग्य अंक टाकून जोड्या लावा.

'अ' गट		'ब' गट
ल) रंगसंगतीचे तत्त्व	( )	१) अक्षराचे वळण मुद्दाम तिरपे काढणे.
व) अवधान केंद्रीकरण	( )	२) सांकेतिक आकार नैसर्गिक आकाराशी साधर्म्य साधून काढणे.
श) रेखाटन तत्त्व	( )	३) विरोधी रंग एकत्र आणणे.
स) ब्रूनर	( )	४) विद्यार्थी चिन्हरुप, चित्ररुप माहितीद्वारे शिकतात.
ह) गिल्फर्ड	( )	५) विद्यार्थी आकाररुप, संकेतरुप, शब्दरुप माहितीद्वारे शिकतात.
		६) ऐकण्यापेक्षा वाचनाने अधिक माहिती मिळते.

प्र. ३ चूक की बरोबर ओळखा, विधानासमोरील कंसात योग्य ती खूण करा. (५)

१) लेखनातील तिरपेपणा म्हणजे असमांतरता होय. ( )

२) लेखनामध्ये - रेखाटनामध्ये अचूकता येण्यासाठी व आकर्षकता येण्यासाठी भौमितिक साधनांचा वापर करावा. ( )

३) रंगीत खडूने लिहिणे, नेहमीचे वळण बदलून लिहिणे, अक्षर चौकोनांकित करणे या कृती अक्षर

वळणदार येण्यासाठी कराव्या लागतात. ( )

४) आयत्यावेळी येणारे नवीन मुद्दे या कृतीचा समावेश फलकाचा नियोजनबध्द उपयोग या घटकात होतो. ( )

५) अक्षर-आकृत्यांचे लेखन-रेखाटन वर्गाच्या आकारानुसार व विद्यार्थ्यांच्या स्तरानुसार करावे. ( )

'प-३'

कौशल्य : फलकलेखन (२)

प्र. १ पुढील विधाने चूक की बरोबर ओळखा. विधानासमोरील कंसात योग्य खूण करा. (५)

१) आकृत्यांचा योग्य उपयोग होण्यासाठी आकृती काढणे, नावे देणे, आकृतीद्वारे स्पष्टीकरण करणे इ. अध्यापन कृती कराव्या लागतात. ( )

२) फलकाची अवस्था व स्थिती पाहणे, प्रकाश योजनेत बदल करणे, प्राथमिक नोंदी करणे या कृती फलकाचा नियोजनबध्द उपयोग या घटकात येतात. ( )

३) विद्यार्थ्यांचा प्रतिसाद लिहिणे, ओघाने येणारे मुद्दे नोंद करणे, तांत्रिक शब्दांची नोंद करणे या कृतींचा समावेश उपकारक कृतीमध्ये होतो. ( )

४) फलकाचे विभाग करणे, काय, कोठे, केव्हा, कसे लिहावयाचे यासंबंधी विचार करणे या कृतींचा समावेश फलकाचा नियोजनबध्द उपयोग या घटकामध्ये होतो. ( )

५) फलक लेखनाचे प्रस्तुतीकरण करताना फलकापासून थोडे दूर जाऊन मध्यावर उभे राहून प्रस्तुतीकरण करावे म्हणजे आपण काय बोलतो ते विद्यार्थ्यांना ऐकू जाते. ( )

प्र. २ जोड्या लावा. 'अ' गटासमोरील कंसात 'ब' गटातील योग्य अंक टाकून जोड्या लावा. (५)

'अ' गट		'ब' गट
१) नवीन शैक्षणिक धोरण	( )	१) वाचनास योग्य असा प्रकाश परावर्तित करतात.
२) हिरवा फलक	( )	२) शाळा सुधार मोहीम.
३) काळा फलक	( )	३) ऑपरेशन ब्लॅकबोर्ड.
४) ब्रूनर	( )	४) मेणकापडापासून तयार.
५) गिल्फर्ड	( )	५) विद्यार्थी चिन्हरुप, चित्ररुप माहितीद्वारे शिकतात.
		६) विद्यार्थी आकाररुप, शब्दरुप, संकेत रुप माहितीद्वारे शिकतात.

प्र. ३ विधानासमोर तीन पर्याय दिले आहेत. त्यातील योग्य पर्याय निवडून विधानासमोरील कंसात त्याचा क्रमांक लिहावा. (१०)

१) .... या देशात प्रथम स्वतंत्र फळ्याचा उपयोग झाला. ( )

अ) भारत ब) युरोप क) अमेरिका

२) फलक हे साधे व सोपे .... आहे. ( )

अ) माध्यम ब) साधन क) उपकरण

३) काच फलकासाठी .... काच उपयोगात आणली जाते. ( )

अ) हिरवी काच ब) काळी काच क) दुधी काच

४) फलकाला .... प्रथम स्थान दिले जाते. ( )

अ) प्रक्षेपित साधनात ब) अप्रक्षेपित साधनात क) वर्ग अध्यापनात

५) फलक हे .... माध्यम आहे असे मानले जाते. ( )

अ) गतिमान ब) संथ क) नियोजित

६) फळ्यावर चांगले हस्ताक्षर येण्यासाठी .... हालचाल होणे आवश्यक आहे. ( )

अ) बोटे व मनगट ब) बोटे व खांदा क) मनगट व खांदा

७) रंगाचा वापर करताना .... रंग एकमेकांजवळ आणावेत. ( )

अ) विरोधी ब) समान क) भडक / तीव्र

८) फलकाच्या उपयोगाचे सुवाच्य लेखन, शुध्दलेखन, रेखाटन चित्रकला हे .... घटक आहेत. ( )

अ) पूरक ब) उपकारक क) त्याज्य

९) काळ्या रंगाचा फलक टाळावा कारण - ( )

अ) त्याच्याकडून अधिक प्रकाश शोषला जातो व वाचनास योग्य त्या प्रमाणात प्रकाश परावर्तित होत नाही.

ब) आर्थिकदृष्ट्या परवडत नाही.

क) विरुध्द रंगाचे खडू वापरता येत नाहीत.

१०) फलकास शिक्षकाचा मित्र म्हणतात कारण .... ( )

अ) अध्यापनामध्ये फलकाचा वापर अनिवार्य आहे.

ब) अध्यापनात फलकाची मदत होते.

क) अध्यापनावेळी आपल्या पाठीशी असतो.

परिशिष्ट 'फ'

पाठ नियोजन मूल्यमापन परिक्षिका - फ -१

कौशल्य : स्पष्टीकरण

	५	४	३	२	१
१) पाठासाठी निवडलेल्या घटक 'स्पष्टीकरण' कौशल्याच्या वापरासाठी योग्य आहे.					
२) निवडलेल्या घटकामध्ये कमीत कमी दोन मुद्यांचा समावेश आहे.					
३) पाठ टाचणाच्या सुरवातीस घटकाच्या आवश्यक वैशिष्ट्यांची नोंद केली आहे.					
४) स्पष्टीकरणात मुद्यांची मांडणी तर्कसंगत आहे.					
५) पाठ नियोजनात एक मुद्दा दुसऱ्या मुद्यातून सहज आल्यासारखा वाटतो.					
६) सुरवातीच्या विधानामुळे काय स्पष्ट करावयाचे याचा बोध होतो.					
७) पाठनियोजनामध्ये जास्तीतजास्त दुव्यांचा वापर केला आहे.					
८) स्पष्टीकरण दुवे अधोरेखित केले आहेत.					
९) निवडलेल्या घटकामध्ये पुरेसे तांत्रिक शब्द आले आहेत.					
१०) पाठ नियोजनातील सर्व तांत्रिक शब्द लक्षात घेऊन त्यांच्या व्याख्या दिल्या आहेत.					
११) प्रमुख मुद्दा झाल्यावर नियोजित पुनरावृत्ती केली आहे.					
१२) सर्व मुद्दे संपल्यावर सर्व मुद्यांवर सारांशरुपात पुनरावृत्ती केली आहे.					

	५	४	३	२	१
१३) स्पष्टीकरणात अयोग्य शब्द टाळले आहेत.					
१४) क्लिष्ट व गुंतागुंतीची विधाने टाळली आहेत.					
१५) स्पष्टीकरण कौशल्याच्या पाठनियोजनात प्रश्नांची संख्या योग्य आहे.					
१६) स्पष्टीकरण कौशल्याच्या पाठनियोजनात फलक लेखनाचा वापर योग्य होता.					
१७) कौशल्याच्या रकान्यात कौशल्याच्या घटकांची नोंद केली आहे.					
१८) अशाब्दिक कृती कंसात लिहिल्या आहेत.					
१९) स्पष्टीकरण दुवे, नियोजित पुनरावृत्ती यांची एकूण संख्या शेवटी लिहिली आहे.					
२०) तयार केलेले स्पष्टीकरण कौशल्याचे पाठनियोजनात पाच मिनिटे अध्यापन करण्यासाठी पुरेसे आहे.					

पाठ नियोजन मूल्यमापन परिक्षिका - फ -२

कौशल्य : फलकलेखन

	५	४	३	२	१
१) पाठासाठी निवडलेला घटक फलकलेखन कौशल्याच्या जास्तीत जास्त वापराच्या दृष्टीने योग्य आहे.					
२) निवडलेल्या घटकामध्ये दोन ते तीन मुद्द्यांचाच समावेश केला आहे.					
३) निवडलेल्या घटकामध्ये नवीन शब्द आलेले आहेत.					
४) निवडलेल्या पाठाचे सुरवातीस आवश्यक त्या माहितीच्या नोंदी केलेल्या आहेत.					
५) नियोजित फलकलेखनाच्या आराखड्यामध्ये प्राथमिक नोंदी केलेल्या आहेत.					
६) पाठाचे सुरवातीस शेरा-सूचना याची नोंद केली आहे.					
७) पाठामध्ये करावयाच्या कृती व मुद्दे नियोजनबध्द मांडण्याच्या दृष्टीने विचार केला आहे.					
८) रेखाटन व लेखन कृतीसाठी किती वेळ लागतो याचा अंदाज घेतला आहे.					
९) आकृतीचा योग्य उपयोग होण्यासाठी विविध कृतींचा विचार केला आहे.					
१०) पाठ टाचणात शिक्षकाच्या प्राथमिक कृतींची नोंद केली आहे.					
११) शिक्षकाची कृती सविस्तर लिहीली आहे.					
१२) विद्यार्थ्यांनी दिलेल्या प्रतिसादाच्या नोंदी करण्यासाठी पुरेसा वाव आहे.					

	५	४	३	२	१
१३) पाठ नियोजनातील अशाब्दिक कृती लक्षात येण्यासाठी ती कंसामध्ये दिलेली आहे.					
१४) घटकाच्या रकान्यात शिक्षक कृती समोर अपेक्षित घटक कौशल्यांची नोंद केली आहे.					
१५) फलक लेखनाची कृती वेगळ्या रकान्यात लिहिली आहे.					
१६) फलक लेखनाच्या रकान्यात लेखन व रेखाटनाची कृती ज्या क्रमाने घडते त्याचप्रमाणे नोंद केली आहे.					
१७) फलक लेखनातील मुद्दे संक्षिप्त व सोप्या भाषेत मांडले आहेत.					
१८) आकृती काढताना साधी व सोपी काढली आहे.					
१९) आकृतीला नावे देण्यासाठी सूची व बाणांचा वापर केला आहे.					
२०) फलकलेखन कौशल्याला जास्तीत जास्त वाव देण्यासाठी इतर कौशल्ये कमी प्रमाणात वापरली.					

पाठ नियोजन मूल्यमापन परिक्षिका - फ -३

कौशल्य : प्रश्न विचारणे

	५	४	३	२	१
१) पाठासाठी निवडलेल्या घटक प्रश्न कौशल्यासाठी योग्य / पोषक आहे.					
२) पाठ नियोजन ५ ते ७ मिनिटांसाठी पुरेसे आहे.					
३) पाठ नियोजनापूर्वी विद्यार्थ्यांचे पूर्वज्ञानाची नोंद केलेली आहे.					
४) पाठ नियोजनामध्ये पूर्वज्ञान निगडीत प्रश्नाची संख्या योग्य आहे.					
५) अध्यापन करताना विचारण्याचे प्रश्नांची नोंद कंसामध्ये केलेली आहे.					
६) अशाब्दिक कृतीची नोंद केलेली आहे.					
७) पाठ नियोजनात अन्य कृतींचा वापर कमीत कमी आहे.					
८) पाठ नियोजनात प्रश्न कौशल्य जास्तीत जास्त आहे.					
९) प्रतिसाद देण्यासाठी योग्य वेळ दिला आहे.					
१०) सर्व अपेक्षित उत्तरांचा विचार करुन त्यांचे मुद्दे लिहिलेले आहेत.					
११) स्पष्टीकरण आवश्यक तितकेच व कमीत कमी आहे.					
१२) प्रबलन आवश्यक तितकेच व कमीत कमी आहे.					
१३) पाठ नियोजनात कौशल्याचे सर्व घटक आले आहेत.					
१४) प्रश्नांमध्ये आकलन, उपयोजन प्रश्न आले आहेत.					
१५) विचारलेले प्रश्न त्रुटीयुक्त नाहीत.					
१६) प्रश्नांमध्ये योग्य अंतर होते.					

	५	४	३	२	१
१७) सर्व घटकांची नोंद रकान्यामध्ये केली आहे.					
१८) शिक्षक कृती सविस्तर लिहिल्या आहेत.					
१९) पाठासाठी निवडलेला घटक विषय विवेचनातील पहिला किंवा शेवटचा नाही.					
२०) पाठाच्या वेळेपैकी २/३ वेळ प्रश्न कौशल्यासाठीच दिला आहे.					

परिशिष्ट -'भ'

सराव पाठ निरीक्षण नोंद तक्ता

	४	३	२	१	०
१) पूर्वतयारीच्या दृष्टीने प्रेरणात्मक कृतीचे आयोजन केले.					
२) शिकविण्याचा हेतू स्पष्ट केला.					
३) नियम / उदाहरणे यांचा वापर केला.					
४) संगती निदर्शक दुव्यांचा योग्य वापर केला.					
५) नियोजित पुनरावृत्ती केली.					
६) शैक्षणिक साधनांचा योग्य वापर केला.					
७) मुख्य मुद्द्यावर लक्ष केंद्रिकरणासाठी विविध कृती केल्या.					
८) आवाजात चढउतार व हावभावात बदल केले.					
९) प्रश्न व्याकरणदृष्ट्या निर्दोष होते.					
१०) प्रश्नांचा क्रम योग्य होता.					
११) प्रश्न व उत्तर यांची पुनरावृत्ती टाळली.					
१२) प्रश्नांच्या काठिण्यपातळीनुसार विद्यार्थ्यांना विचारास वेळ दिला.					
१३) सर्वांना सहभागी होण्यासाठी प्रश्न विचारले.					
१४) उद्दिष्टानुरुप प्रश्न विचारले.					
१५) विद्यार्थ्यांना योग्य प्रतिसाद दिला.					
१६) अक्षरांचा आकार योग्य होता.					
१७) अक्षर चांगले व सुस्पष्ट होते.					
१८) लेखन व्याकरणदृष्ट्या शुध्द होते.					
१९) मुद्यांची योग्य गुंफण केली.					
२०) अवधान खेचण्यासाठी योग्य योजना होती.					

	४	३	२	१	०
२१) लेखनामध्ये आटोपशीरपणा होता.					
२२) मुद्दा सुसंगत व तर्कसंगत रीतीने मांडला.					
२३) आवश्यक तेथे नव्या कल्पनांचा स्विकार केला.					
२४) प्राप्त ज्ञानाचा नवीन परिस्थितीत वापर करण्यास उपयुक्त केले.					
२५) प्राप्त ज्ञानाचा विविध अंगांनी आढावा घेतला.					